



Over Informatie Gesproken



Rapportage en advies

Herijking Actieplan open overheid 2023 - 2027

Maatschappelijke Coalitie Over Informatie Gesproken

26 september 2025

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Toelichting werkwijze.....	4
3.	De inhoud van het actieplan	5
4.	De ontwikkeling van het Actieplan.....	9
5.	De uitvoering van actiepunten	11
6.	Advies actiepunten	14
7.	Nieuwe actiepunten (thema's/beleidsvragen).....	15
8.	Samenvatting adviezen herijking.....	17

1. Inleiding

Het Actieplan Open Overheid 2023-2027 is opgesteld in het kader van het Nederlandse lidmaatschap aan het Open Government Partnership (OGP). Het heeft tot doel de overheid, maatschappelijke partijen en de wetenschap samen te laten werken aan meer openheid en innovatie op het gebied van open overheid te stimuleren. De acties in het actieplan zijn bedoeld om bij te dragen aan beleidsverbetering en daarmee aan een structurele verandering naar een meer open overheid. Het Programma Open Overheid (PROO/BZK) is (beleids)verantwoordelijk voor het Actieplan en het Nederlandse OGP-lidmaatschap.

Het Actieplan Open Overheid 2023-2027 is het vijfde nationale actieplan dat BZK in het kader van dit lidmaatschap publiceert. Het is de eerste keer dat het Actieplan een looptijd heeft van vier jaar en we zijn nu halverwege. Dit is een goed moment om het Actieplan te evalueren en te vernieuwen. In dit kader heeft PROO aan de **Maatschappelijke Coalitie over Informatie Gesproken (MCOIG)** gevraagd om vanaf 2025 verschillende taken op zich te nemen ten behoeve van het Actieplan Open Overheid 2023-2027. Een van deze taken is de herijking en het houden van regie op Actieplan. Dit betreft de volgende onderdelen:

- Uitvoeren van evaluatie van het huidige Actieplan Open Overheid (2023-2027), met inachtneming van de bevindingen van de IRM-review van het actieplan. Dit is een vereiste van het OGP.
- Publiceren van evaluatieresultaten en verwerken van feedback van stakeholders.
- Opleveren van een advies met concrete suggesties, gebaseerd op de evaluatie, gericht aan PROO voor de herijking van het Actieplan.
- Het organiseren van een proces om te komen tot herijking (aanvulling en afronding van actiepunten) van het Actieplan.

In de overgang van open overheid naar *open state* is PROO van mening dat het belangrijk is dat maatschappelijke partijen en overheidsorganisaties samen verantwoordelijkheid nemen voor het versterken van openheid, transparantie en participatie binnen het openbaar bestuur.

In de evaluatie zijn zowel beleidsinhoudelijke als maatschappelijke perspectieven geïntegreerd. Daarnaast is de inzet om nog ambitieuzere actiepunten te creëren en resultaten te leveren die bijdragen aan de verbetering en innovatie van beleid en uitvoering van een open overheid. Dit is ook een van de belangrijkste feedbackpunten van het Independent Review Mechanism (IRM), het onafhankelijke evaluatiebureau van de OGP. Daarin is ook geadviseerd om actiepunten scherper te formuleren, meetbare doelen op te nemen en sterker in te zetten op structurele beleidsimpact. In alle onderdelen van het advies wordt de [meest recente IRM review](#) over het Actieplan Open Overheid 2023-2027 meegenomen.

Dit advies is opgesteld op basis van feedback van de IRM-review, actiehouders, overheid en maatschappelijke stakeholders; waaronder PROO en MCOIG zelf. De nieuwe actiepunten zijn gericht op belangrijke thema's en vraagstukken die spelen bij de verdere ontwikkeling van het (beleids)thema openbaarheid. Het doel is te zorgen dat beleid, uitvoering en innovatieve ideeën van maatschappelijke actoren bij elkaar komen.

2. Toelichting werkwijze

De herijking van het Actieplan Open Overheid 2023-2027 vindt plaats in 2025. Voor de herijking heeft de MCOIG drie taken gekregen:

1. **Het organiseren van het Multi-Stakeholder Forum (MSF):** een overleg waarin vertegenwoordigers van overheid, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen samenwerken aan de invulling van het Actieplan.
2. **De uitvoering van de herijking:** het verzamelen van input, het evalueren van bestaande actiepunten en het geven van adviezen om te komen tot een herzien en versterkt Actieplan.
3. **De selectie en begeleiding van actiehouders:** het coördineren van de invulling van nieuwe actiepunten, inclusief de koppeling aan relevante beleidsdirecties en het bewaken van de voortgang en beleidsdoorwerking.

De tussentijdse evaluatie van het Actieplan en het advies voor de herijking vindt plaats via de volgende stappen.

- Periodiek overleg met PROO over aanpak en voortgang
- Gesprekken en e-mailconsultaties met actiehouders van de bestaande actiepunten over hun ervaringen en de voortgang van het actiepunt.
- Gesprekken – in samenwerking met PROO – met beleidsdirecties over hun beleidsvragen voor de herijking, mede in het licht van de door IRM genoemde thema's.
- Schrijven van een evaluatie en advies op het Actieplan en de herijking van het Actieplan.
- Organiseren van een MSF-bijeenkomst om te reflecteren op de opgehaalde input (het conceptevaluatie en advies) en aanvullende input te verzamelen.
- Verwerken van feedback van stakeholders.
- Uitvraag bij stakeholders voor nieuwe actiepunten die een antwoord bieden op de beleidsvragen.
- Opleveren definitief advies.

In deze beschouwing worden de centrale onderdelen van het plan tegen het licht gehouden: van de formulering van de actiepunten tot de uitvoering, de samenwerking met actiehouders en de aansluiting op bredere maatschappelijke en beleidsmatige initiatieven. Door deze elementen in samenhang te analyseren, ontstaat een integraal beeld van waar het actieplan bijdraagt aan vernieuwing en verbinding, en waar juist sprake is van terugkerende knelpunten of gemiste kansen. Deze beschouwing vormt daarmee een belangrijke basis voor het trekken van lessen en het formuleren van aanbevelingen richting de herijking van het Actieplan.

Evaluatie Actieplan

In de evaluatie is gekeken naar de volgende elementen: 1) Inhoud van het Actieplan, 2. Betrokkenheid van en samenwerking met maatschappelijke en overheidsstakeholders en 3) De betrokkenheid van en samenwerking met maatschappelijke en overheidsstakeholders. Deze zijn wat ons betreft cruciaal bij het beoordelen van de kwaliteit en de invloed van het Actieplan, en bieden de argumentatie voor onze adviezen over aanpassing en herijking van het Actieplan. In paragraaf 5 zijn de adviezen nog eens op een rij gezet.

3. De inhoud van het actieplan

In deze beschouwing wordt gekeken naar de inhoud van het actieplan, de balans tussen de verschillende actiepunten en hoe het actieplan aansluit op maatschappelijke waarden zoals deze zijn geformuleerd door de Maatschappelijke Coalitie.

Positieve ontwikkelingen

Het Actieplan Open Overheid 2023-2027 heeft het thema 'Open voor iedereen'. Het is een ambitieus plan dat zich richt op het bevorderen van een open en responsieve overheid en het verbeteren van de informatierelatie tussen overheid en inwoners. Het Actieplan Open Overheid bevat 17 actiepunten, verdeeld over zeven thema's, gericht op onder andere het actief verzamelen van ideeën van burgers, het beter voldoen aan de informatiebehoefte van verschillende doelgroepen en het stimuleren van een cultuuromslag naar meer openheid binnen overheidsorganisaties.

Het Actieplan kent een brede reikwijdte met een goede spreiding over verschillende deelthema's. Zo is er zowel aandacht voor de informatiebehoeften van burgers, voor open data en open inkoop als voor de werking van de Woo (Invoeringstoets). Er zijn actiepunten gericht op participatie (digitale tools, professionalisering), maar ook actiepunten die zich meer richten op de technische backbone van open overheid (open standaarden, open source, FAIR Woo dossiers). Ook zijn er actiepunten vanuit verschillende bestuurslagen (Tweede Kamer, ministeries van BZK, I&W, gemeente Amsterdam).

Het Actieplan bevat de volgende actiepunten:

1. Grip op eigen gegevens
2. Openbaarheidscentrum Amsterdam
3. FAIR Woo dossiers
4. Open Standaarden
5. Meerjarenplan Openbaarheid en Informatiehuishouding Rijksoverheid
6. Informatiepositie van burgers in geschillen met de overheid
7. Open Parlement
8. Burgerparticipatie versterken met digitale tools
9. Invoeringstoets Woo
10. Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk
11. Open data
12. Open Source Program Office
13. Open inkoop
14. Onderzoek naar informatiebehoeften en -protocollen
15. Maatschappelijke baten van transparantie
16. Professionalisering van participatie
17. Gids Ambtelijk Vakmanschap

In vergelijking met vorige periodes is er meer tijd geïnvesteerd in het verkrijgen van commitment van dossierhouders.

Wat kan beter

De brede reikwijdte van deze actiepunten vormde enerzijds de kracht van dit Actieplan, maar had ook nadelen. Er was in enkele gevallen overlap of samenhang, maar er was nauwelijks sprake van thematische clustering of samenwerking tussen actiehouders. De diversiteit aan onderwerpen leidde ertoe dat niet alle actiepunten voor iedereen relevant waren, wat samenwerking bemoeilijkte.

De koppeling aan grote maatschappelijke vraagstukken was niet altijd zichtbaar. Sommige actiepunten waren vooral intern gericht of kwamen voort uit bestaande beleidsprocessen. Hierdoor blijven ze vaak steken in bestaande kaders of kleine verbeteringen binnen het ambtelijk domein. Dit doet afbreuk aan de positionering van

het actieplan als instrument voor maatschappelijke impact. Dit raakt ook aan de relevantie voor de samenleving. De meeste actiepunten zijn vooral relevant voor betrokken overheidsorganisaties, voor journalisten of NGO's. Daarmee werken de actiepunten vaak indirect door naar de samenleving als geheel. Het verdient aanbeveling om meer aandacht te schenken aan thema's die voor bredere groepen relevant zijn, denk daarbij bijvoorbeeld aan patiënten of multiprobleemhuishoudens. Ook is gebleken dat het actieplan op een aantal actuele maatschappelijke thema's, zoals kunstmatige intelligentie (AI), geen antwoord biedt. Dit heeft deels te maken met de timing: ontwikkelingen op het gebied van AI en andere digitale technologieën zijn pas na het opstellen van het actieplan in volle omvang opgekomen. Zie hieronder een voorzet van thema's. Deze voorzet van thema's kan in de toekomst helpen om te zien of de volle breedte van open overheidsthema's goed wordt gedekt.

Werken vanuit open overheidsdimensies

Analyse van de actiepunten leert dat het, naast de keuze van onderwerpen binnen de zeven gehanteerde thema's, ook van belang is om inzichtelijk te maken *hoe* in deze thema's openheid wordt bereikt. In eerdere versies van het actieplan en het toenmalige Leer- en Expertisepunt Open Overheid, is gewerkt aan een bredere benadering van open overheid in meerdere dimensies en verschillende vormen van 'open', zoals open data, open informatie, open standaarden, open source, open cultuur en open aanpak.

De 17 beoordeelde actiepunten zijn ook geanalyseerd op basis van deze open dimensies. De analyse van deze dimensies is op pragmatische wijze tot stand gekomen. In een volgende versie van het actieplan zou dan ook een betere (wetenschappelijke) onderbouwing van deze dimensies op zijn plaats zijn.

- **Open Data.** Publieke datasets die vrij toegankelijk en herbruikbaar zijn, bijvoorbeeld over begrotingen, mobiliteit of onderwijs. Open data versterkt transparantie, stimuleert innovatie en maakt maatschappelijke controle mogelijk.
- **Open Informatie.** Actieve en passieve openbaarmaking van overheidsinformatie, zoals beleidsstukken, vergadernotities of Woo-verzoeken. Het doel is dat burgers zonder drempels kunnen nagaan wat de overheid doet en waarom.
- **Open Algoritmen.** Inzicht in hoe geautomatiseerde besluitvorming tot stand komt. Dit betekent transparantie over gebruikte algoritmen, hun werking, data-invoer en eventuele bias, zodat besluitvorming controleerbaar en uitlegbaar is.
- **Open Standaarden.** Gebruik van toegankelijke, niet-prioritaire standaarden om samenwerking en uitwisseling van gegevens te bevorderen. Open standaarden voorkomen vendor lock-in en maken interoperabiliteit tussen systemen mogelijk.
- **Open Infrastructuur / Open Source.** Inzet van open source software en gedeelde infrastructuur die iedereen kan inspecteren, aanpassen en hergebruiken. Dit verhoogt de transparantie, veiligheid en publieke controle op digitale systemen van de overheid.
- **Open Cultuur.** Een houding van openheid binnen overheidsorganisaties, waarin delen, samenwerken en transparant werken de norm zijn. Medewerkers voelen zich verantwoordelijk om actief bij te dragen aan een open overheid.
- **Open Aanpak.** Een werkwijze waarbij overheden vanaf het begin samenwerken met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Denk aan co-creatie, open besluitvorming en het betrekken van belanghebbenden bij iedere stap van beleid en uitvoering.

Analyse van de dimensies van open overheid van de lopende actiepunten

In onderstaande tabel worden de huidige actiepunten beoordeeld op welke dimensie van open overheid gewerkt wordt.

	Actiepunt	Open Data	Open Informatie	Open Algoritme	Open Standaarden	Open Infra / Open Source	Open cultuur	Open Aanpak
1	Grip op eigen gegevens		●					
2	Openbaarheidscentrum Amsterdam		●				○	●
3	FAIR Woo dossiers	○	○				●	
4	Open Standaarden				●		○	
5	Meerjarenplan openbaarheid en informatiehuishouding rijksoverheid		●				○	
6	Informatiepositie van burgers in geschillen met de overheid						○	●
7	Open Parlement						●	
8	Burgerparticipatie versterken met digitale tools			●				●
9	Invoeringstoets Woo		○				●	
10	Jaarrapportage bedrijfsvoering Rijk	●	●				○	
11	Open Data	●					○	
12	Open Source Program Office			○	○	●		
13	Open Inkoop	●	●				○	
14	Onderzoek naar informatie behoeften en - protocollen		○				●	
15	Maatschappelijke baten van transparantie*		○				●	
16	Professionalisering van participatie						●	●
17	Gids ambtelijk vakmanschap						●	

● = Direct resultaat van actiepunt

○ = Indirect resultaat van actiepunt

■ = afgerond

* = Een tussenevaluatie is eind 2024 verschenen. Het eindrapport wordt op een nader tijdstip in 2025 opgeleverd.

Conclusie

Op basis van bovenstaande analyse komt naar voren dat de nadruk van het Actieplan 2023-2027 ligt op **open informatie** en **cultuurverandering**. Dat de dimensie open algoritmes nog niet heel hoog scoort is begrijpelijk omdat algoritmes bij de start van het vastleggen van actiepunten nog niet heel hoog op de agenda stond. Wat betreft open data is een versterking op actiepunten en initiatieven die buiten het actieplan om lopen gewenst. En op het vlak van open aanpak/participatie gebeurt al veel, dit is alleen niet gevat in actiepunten.

Voor het herijkte Actieplan en daarna is een verdere focus op open algoritmes, open standaarden en open source wenselijk. Daarbij is het belangrijk zowel de **technische dimensies** (zoals data, standaarden en infrastructuur) als de **politiek-bestuurlijke dimensies** (zoals maatschappelijke opgaven, informatievoorziening en bestuurlijke verantwoording) expliciet te benoemen. Door deze invalshoeken in samenhang te benaderen, wordt duidelijker hoe openheidsdimensies bijdragen aan de oplossing van concrete maatschappelijke vraagstukken.

Advies voor de herijking

- **Nadruk op open algoritmen, open standaarden en open source**
Leg in de uitvraag naar nieuwe actiepunten meer nadruk op open algoritmen, open standaarden en open source. Besteed daarbij extra aandacht aan open data, omdat dit thema in de huidige planperiode onvoldoende tot ontwikkeling is gekomen. Nieuwe actiepunten dienen waar mogelijk aan te sluiten bij reeds bestaande initiatieven om versnippering te voorkomen en synergie te vergroten.
- **Samenhang in thematische clusters**
Werk meer aan samenhang in thematische clusters. Daar waar verschillende gekozen thema's/onderwerpen elkaar raken en beïnvloeden is het opportuun meer de samenwerking te zoeken waarmee het uiteindelijke resultaat wint aan relevantie en bijdraagt aan een beter resultaat.
- **Bestuurlijke dimensies en technische dimensies**
Geef invulling aan zowel de politiek bestuurlijke dimensies van open overheid als aan de technische dimensies van open overheid.
- **Maatschappelijke opgaven**
Versterk de verbinding met maatschappelijke opgaven als bestaanszekerheid, klimaat en weerbaarheid.
- **Verbind maatschappelijke opgaven, beleidsopgaven en dimensies**
Organiseer MSF-bijeenkomsten om te reflecteren op de wisselwerking tussen a) maatschappelijke opgaven, b) beleidsopgaven en c) bovengenoemde open overheidsdimensies. Dit helpt om het gehele speelveld met elkaar beter te doorgronden.
- **Inventariseer wat al gebeurt**
Inventariseer open overheid initiatieven die lopen in Nederland en die in lijn zijn met de thema's van de OGP en benoem deze in het herijkte Actieplan. Daarmee wordt een vollediger beeld gegeven van open overheidsinitiatieven die spelen in Nederland buiten het actieplan om.

4. De ontwikkeling van het Actieplan

In deze beschouwing wordt gekeken naar de totstandkoming van het Actieplan en hoe de actiepunten zijn geïdentificeerd. Tevens is gekeken naar de fase van uitwerking van de actiepunten, hoe is de betrokkenheid van en samenwerking met maatschappelijke en overheidsstakeholders vorm gegeven.

Wat ging goed

De wijze waarop actiepunten tot stand komen, is bepalend voor de legitimiteit, effectiviteit en uitvoerbaarheid van het Actieplan Open Overheid. Een zorgvuldig, transparant en participatief proces vergroot de kans dat actiepunten aansluiten op maatschappelijke behoeften en gedragen worden door een breed netwerk van betrokkenen. In de afgelopen planperiode zijn waardevolle stappen gezet in de richting van samenwerking met maatschappelijke partners.

Een belangrijk sterk punt in het proces was het vroegtijdige contact met de maatschappelijke coalitie [Over Informatie Gesproken](#). BZK heeft het initiatief genomen om met vertegenwoordigers uit de coalitie in gesprek te gaan. Deze gesprekken boden ruimte voor inhoudelijke inbreng en zijn door betrokkenen als constructief ervaren. Door deze vroege betrokkenheid ontstond een basis van wederzijds vertrouwen, wat positief heeft bijgedragen aan de legitimiteit van het proces.

Daarnaast is het als een positieve ontwikkeling ervaren dat de structuur van het Actieplan is afgestemd op het [Manifest](#) van de maatschappelijke coalitie Over Informatie Gesproken. De zeven punten uit dat manifest vormden de kapstok voor de opbouw van het plan. Deze inhoudelijke afstemming wordt gezien als een blijk van erkenning van de inbreng van maatschappelijke partijen en versterkt de herkenbaarheid van het Actieplan.

Wat kan beter

Tegenover deze positieve elementen staat dat het participatieve karakter van het proces op andere punten is achtergebleven bij eerdere edities. Waar in actieplannen zoals dat van 2016–2018 sprake was van meerdere publieke tussenrondes – inclusief fysieke bijeenkomsten waar conceptversies werden besproken – ontbraken dergelijke momenten ditmaal vrijwel volledig. Het proces van samenwerking met maatschappelijke partners verliep daarmee grotendeels informeel, met communicatie per mail en incidentele bilaterale contacten. Pas in een laat stadium was er een beperkte mogelijkheid om te reageren op een conceptversie van het plan. Dit heeft geleid tot een minder levendige en inclusieve uitwisseling van ideeën dan bij de ontwikkeling van eerdere actieplannen.

In vergelijking met vorige periodes is er meer tijd geïnvesteerd in het verkrijgen van commitment van dossierhouders. Toch kwam ook naar voren dat het ontbreken van expliciete probleemeigenaren voor bepaalde actiepunten een belemmerende factor was. Goede ideeën vonden slechts doorgang wanneer een individu zich daar actief voor inzette en het initiatief bleef trekken. In gevallen waar zo'n trekker ontbrak, konden voorstellen gemakkelijk verzanden, ondanks hun potentie.

Als het gaat om de samenstelling van actiehouders en het netwerk zijn er nog slagen te maken. Deels zijn er nieuwe spelers betrokken, maar voor een groot deel waren ook dezelfde actoren betrokken als in bij eerdere actieprogramma's (o.a. Ministeries van BZK, I&W, Tweede Kamer, gemeente Amsterdam, Waag FutureLab, Open State Foundation, IMI). Verbreding naar bijvoorbeeld organisaties als landelijke cliëntenraden of patiëntenraden zou een interessante uitbreiding vormen. Ook de vraagstelling van gemeenten en de rol die een open overheid daarbij kan spelen verdienen het om verder onderzocht te worden.

Advies voor de herijking

- **Organiseer meerdere consultatierondes met stakeholders**
Dit krijgt vorm via de bevraging van actiehouders in het kader van de evaluatie, de uitvraag van nieuwe actiepunten van juli 2025 bij stakeholders en een MSF-bijeenkomst over de concept-evaluatie in het najaar van 2025 bedoeld voor feedback op het uiteindelijke advies van de coalitie aan PROO.
- **Zorg voor commitment van probleem eigenaren (vaak de beleidsdirecties)**
In het voorjaar van 2025 zijn – in samenwerking met PROO – gesprekken met beleidsdirecties georganiseerd. Daarbij zijn beleidsvragen voor de herijking opgehaald. Doe een uitvraag voor nieuwe actiepunten en zorg voor betrokkenheid van de beleidsdirecties die werken aan een open overheid. De gesprekken die we hebben gevoerd zijn hier een uitwerking van.
- **Betrek meer actiehouders**
Verbreed het actiehouderschap naar actiehouders buiten die nog niet eerder in beeld waren voor actiepunten.
- **Zoek nadrukkelijk de samenwerking met gemeenten**
In gemeenten komen beleid en uitvoering samen en worden maatschappelijke opgaven concreet. Onderzocht dient te worden hoe een open overheid een oplossing kan zijn in maatschappelijke opgaven.

5. De uitvoering van actiepunten

In dit hoofdstuk wordt de uitvoering van de actiepunten beschouwd. Dit is gebaseerd op een nadere analyse per actiepunt die in de bijlage is gegeven. En interviews met de actiehouders en stakeholders.

Wat ging goed

In de bijlage zijn de verschillende actiepunten beschreven en geanalyseerd via het volgende format:

- Betrokken actiehouders en partners
- Korte beschrijving
- Status
- Resultaten
- Impact
- Aanbevelingen
- Adviezen

De meeste actiepunten liggen goed op schema of zijn afgerond, met als mooi hoogtepunt het Openbaarheidscentrum Amsterdam dat in 2025 de Transparantieprijs van de MCOIG heeft gewonnen.

Met actiepunten als a) Grip op eigen gegevens, b) FAIR Woo dossiers, c) Informatiepositie van burgers in geschillen met de overheid en d) Onderzoek naar informatiebehoeften en -protocollen zijn belangrijke stappen vooruit gezet op thema's als regie op eigen gegevens en actieve en passieve openbaarmaking.

Minder zichtbaar, maar daarmee niet minder belangrijk waren ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld de Invoeringstoets Woo, de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk en Open data.

Gedurende de afgelopen jaren waren er momenten van inhoudelijke uitwisseling, waarbij actiehouders in de gelegenheid zijn gesteld om hun voortgang te presenteren, bijvoorbeeld tijdens gezamenlijke bijeenkomsten. Deze korte, thematische presentaties werden als waardevol ervaren; ze boden gelegenheid om kennis te nemen van elkaars aanpak en de bredere context waarin actiepunten opereerden.

Een recent positief voorbeeld van geslaagde interactie was de opzet van thematische tafels tijdens de bijeenkomst van het Multi-Stakeholder Forum (MSF) in het voorjaar van 2025. Deze werkvorm bood ruimte voor informele en directe gesprekken tussen actiehouders en andere deelnemers, wat als verfrissend en constructief werd ervaren. Het informele karakter maakte het makkelijker om ervaringen uit te wisselen en elkaars werk beter te leren kennen. Deze bijeenkomst werd gewaardeerd als alternatief voor de meer formele presentatiestructuren die in het verleden werden gehanteerd.

Op onderdelen zijn er verbindingen gelegd met andere organisaties en thema's. Zo is er contact geweest met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). In enkele gevallen hebben deze raakvlakken geleid tot kennisdeling of samenwerking, met name wanneer partijen elkaar al kenden of betrokken waren via eerder trajecten. Deze beperkte maar waardevolle interacties maken duidelijk dat het potentieel voor bredere samenwerking en beleidskoppeling aanwezig is, mits actief gefaciliteerd.

Wat kan beter

De uitvoering van de actiepunten en de communicatie hierover is tot dusver nog te veel beperkt gebleven tot de groep betrokkenen in het Open Overheidsnetwerk. Dit raakt ook aan het thema uit voorgaande paragraaf 'De betrokkenheid van en samenwerking met maatschappelijke en overheidsstakeholders'. Om als Open Overheid echte impact te

hebben zullen ook beleidsambtenaren, leidinggevend en bestuurders bereikt moeten worden. Ook voor hen geldt de belofte in de ambtseed: *'Ik draag bij aan een open overheid'*. In algemene zin geldt het belang van wat in bestuurskundige kringen een *policy window* genoemd wordt.

Voor het welslagen van een actiepoint is volgens o.a. politicoloog J.W. Kingdon een aantal elementen belangrijk:

- Er is maatschappelijke urgentie; een probleem dat vraagt om een oplossing;
- Het idee of actiepoint is aansprekend en biedt een antwoord op de vraag;
- Er is een deskundige en gecommitteerde trekker van het actiepoint.

De verplichte kwartaalrapportages werden door meerdere betrokkenen als administratief en weinig zinvol ervaren. Ze boden geen prikkel tot onderlinge reflectie of inhoudelijke verbinding. Veel actiehouders gaven aan deze rapportages vooral als een formaliteit te beschouwen, waarbij de inhoudelijke meerwaarde gering was.

De samenwerking tussen departementen is beperkt gebleven. Beleidsdomeinen hebben hun eigen dynamiek en hebben vaak al eigen kanalen om samen te werken met stakeholders. Daardoor is er minder sprake van actieve betrokkenheid bij open-overheidsinitiatieven. Dit maakt het moeilijk om vanuit open overheid invloed uit te oefenen op thema's die juist vragen om meer transparantie, participatie en verantwoording, zoals klimaat, migratie of digitalisering.

Door het ontbreken van structurele koppelingen met departementale programma's en maatschappelijke agenda's blijft het actieplan in belangrijke mate een losstaand traject.

De onderlinge samenhang en samenwerking tussen actiehouders is beperkt gebleven. De MSF bijeenkomsten hebben wel ruimte gegeven om elkaar op te zoeken en mogelijk samen te werken, maar dat heeft in de praktijk onvoldoende tot samenhang en samenwerking geleid. De aanwezigheid van actiehouders op deze MSF bijeenkomsten was beperkt en de inrichting van de bijeenkomsten was hier ook niet op gericht. Veel actiehouders hebben zich hiermee vooral op de eigen uitvoering en verantwoordelijkheid gericht. Er was geen aanspreekpunt of trekkende partij die de onderlinge uitwisseling systematisch vormgaf. Daardoor waren actiehouders sterk afhankelijk van hun eigen netwerken en initiatieven, wat voor met name kleinere maatschappelijke organisaties een extra belasting vormde.

Advies voor de herijking

➤ **Organiseer een Community of Practice rond specifieke thema's**

Een Community of Practice zorgt voor een meer intensieve kennisuitwisseling dan de tot nu toe georganiseerde MSF-bijeenkomsten. Daar bleef het tot nu toe vooral gericht op terugblikken, algemene informatie ophalen en informatie delen. De ervaring leert dus dat er meer nodig is om commitment en samenwerking structureel te bevorderen.

Organiseer interactieve sessies zoals open spaces, tafelsessies en co-creatie workshops waarin deelnemers actief met elkaar werken aan thema's en dilemma's. Integreer monitoringmomenten in de Community of Practice, waarbij actiehouders gezamenlijk reflecteren op voortgang en ontwikkeling.

- **Zoek nadrukkelijk de samenwerking met gemeenten in de uitvoering**
Uiteindelijk zal veel van het resultaat van de actiepunten impact hebben op de “voorkant van de overheid” gemeenten. Daarom is het aan te bevelen een actievere relatie op te zoeken met gemeenten in de uitvoering van de actiepunten.
- **Samenwerking met departementen**
Zoek actief samenwerking met departementen die tot nu toe beperkt betrokken zijn bij open overheid, maar wel omvangrijke participatie- of transparantieprojecten uitvoeren. Denk aan het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat met het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Deze verbinding kan zorgen voor een grotere beleidsimpact van het Actieplan.

6. Advies actiepunten

Welke actiepunten zijn afgerond

De volgende actiepunten zijn afgerond, Dit betekent niet dat er geen verdere ontwikkeling op deze terreinen wenselijk is. Vaak is juist nadere actie wenselijk om de resultaten te borgen of verder op te schalen. Het initiatief en verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de individuele actiehouders. In de beschouwing per actiepunt worden hiertoe adviezen gegeven.

Voor sommige van deze thema's geldt een nadrukkelijke uitnodiging om een nieuw voorstel in te dienen in het kader van de herijking van het Actieplan (zie bijlage).

De volgende actiepunten zijn afgerond.

- 1 . Grip op eigen gegevens
- 3 . FAIR Woo dossiers
- 5 . Meerjarenplan Openbaarheid en Informatiehuishouding Rijksoverheid
- 6 . Informatiepositie van burgers in geschillen met de overheid
- 9 . Invoeringstoets Woo
- 10 . Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk
- 14 . Onderzoek naar informatiebehoeften en -protocollen
- 15. Maatschappelijke baten van transparantie (NB Eind 2024 is een tussenevaluatie opgeleverd, het eindrapport wordt op een nader tijdstip in 2025 opgeleverd)
- 16 . Professionalisering van participatie
- 17 . Gids Ambtelijk Vakmanschap

Welke actiepunten worden doorgezet

Een aantal van de actiepunten zijn nog in de looptijd van het vierjarig Actieplan en zal worden voortgezet. Ook op deze actiepunten worden adviezen gegeven, zowel aan BZK als aan de actiehouders.

De volgende actiepunten vinden doorgang.

- 2 . Openbaarheidscentrum Amsterdam
- 4 . Open Standaarden
- 7 . Open Parlement
- 8 . Burgerparticipatie versterken met digitale tools
- 11 . Open data
- 12 . Open Source Program Office
- 13 . Open inkoop
- 15 . Maatschappelijke baten van transparantie

7. Nieuwe actiepunten (thema's/beleidsvragen)

In het herijkte Actieplan is ruimte voor nieuwe actiepunten. De looptijd voor deze actiepunten is kort. Van januari 2026 tot medio 2027. Dat neemt met zich mee dat de uitvoering van deze actiepunten goed moet worden voorbereid en vooral ook dat de inbedding van de resultaten om maximaal effect en impact te behalen nu al moet worden voorbereid. Hiertoe zijn gesprekken gevoerd met beleidsdirecties die hebben geleid tot open overheid thema's en beleidsvragen die spelen binnen die directies. Ook is er commitment en draagvlak vanuit deze directies om de samenwerking met de indieners van voorstellen aan te gaan. Door PROO zullen de indieners van voorstellen worden verbonden aan de beleidsdirecties om de voorstellen te verfijnen en optimaal op de beleidsvraag te laten aansluiten.

De benoemde thema's en beleidsvragen worden bij de uitvraag voor nieuwe actiepunten gepubliceerd en dienen voor de indieners van nieuwe actiepunten als leidraad voor hun voorstellen.

De volgende beleidsvragen zijn in overleg met een aantal beleidsdirecties gedefinieerd.

1. Open data – High-value datasets

Directie Digitale Samenleving BZK

Welke maatschappelijke thema's vereisen [hoogwaardige \(high-value\) datasets](#) en hoe kunnen maatschappelijke organisaties bijdragen aan hergebruik, verbetering en co-creatie? Voorstellen kunnen zich richten op data-ecosystemen, use cases of visualisatietools.

2. Open informatie – Monitoren open overheid

Programma Open Overheid BZK

Om de ontwikkeling naar een open overheid te stimuleren, is het belangrijk om te monitoren welke voortgang wordt geboekt met diverse initiatieven binnen de verschillende onderdelen van de overheid, soms in samenwerking met de maatschappij. Om de informatiehuishouding van de overheid te monitoren hebben we bijvoorbeeld volwassenheidsniveaus. Voor het thema openbaarheid is echter nog behoefte aan verdere uitwerking van een gebruiksvriendelijk en voor de samenleving relevant monitoringsinstrument, met passende indicatoren. Daarom zijn we op zoek naar voorstellen voor monitoring van openbaarheid, of zelfs het bredere thema Open Overheid. Bij het opstellen van een voorstel is het belangrijk om bestaande systemen en initiatieven mee te nemen. Denk hierbij aan de indicatoren uit het Meerjarenplan van de VNG, de Monitor implementatie Woo van de VNG en het rijksbrede Woo-dashboard, dat inzicht biedt in de afhandeling van Woo-verzoeken door ministeries.

3. Open informatie – Betekenisvolle openbaarheid van overheidsinformatie

Programma Open Overheid BZK

Er wordt steeds meer overheidsinformatie openbaar gemaakt, zowel actief als op verzoek. Dit wordt onder andere gestimuleerd door de Wet open overheid (Woo). Maar draagt deze groeiende hoeveelheid beschikbare informatie daadwerkelijk bij aan transparantie vanuit het perspectief van de burger? Wij zijn op zoek naar ideeën, oplossingen en tools die al openbaar gemaakte informatie betekenisvol maakt voor de samenleving en verschillende doelgroepen in de samenleving.

4. Open informatie – Uitzonderingsgronden Woo

Programma Open Overheid BZK

Het uitgangspunt van de Woo is dat overheidsinformatie openbaar is, tenzij er sprake is van een uitzonderingsgrond. Deze uitzonderingen zijn bedoeld om andere belangrijke belangen te beschermen, zoals de privacy van personen of de veiligheid van de staat. Overheidsorganisaties zijn verantwoordelijk voor een zorgvuldige toepassing van deze

uitzonderingsgronden bij het afhandelen van Woo-verzoeken, door deze informatie te lakken. De (mate van) toepassing van deze uitzonderingsgronden is een belangrijk onderwerp voor zowel de maatschappij als de overheid, omdat het iets zegt over de uitvoering van de Woo. Momenteel is hierover echter nog weinig overheidsbrede data beschikbaar. We zijn daarom op zoek naar onderzoek dat hier inzicht in kan geven, bijvoorbeeld met behulp van nieuwe technologieën zoals AI.

5. Open informatie – Financiering politieke partijen

Directie Democratie en Bestuur BZK

Er wordt een dashboard ontwikkeld om de financiering van politieke partijen inzichtelijk te maken. Hoe kan een dashboard voor partijfinanciering worden ingezet door maatschappelijke partijen en hoe kan het verbeterd worden? Mogelijke thema's zijn gebruikersonderzoek, feedbackloops of bredere communicatie.

6. Open algoritmen – Transparantie over algoritmes

Directie Digitale Samenleving BZK

Wat hebben burgers nodig om duidelijk, begrijpelijk en toegankelijk geïnformeerd te worden over het gebruik van algoritmes bij overheidsbesluitvorming?

Daarbij gaat het om de volgende deelvragen:

- A. Wat willen burgers weten? Denk aan informatie over de gebruikte data, het type algoritme, en hoe en waarom een besluit tot stand is gekomen.
 - B. Wanneer willen zij deze informatie ontvangen? Is dat tijdens de verwerking van hun gegevens, of pas op het moment dat er een besluit wordt genomen?
 - C. Op welke manier willen zij deze informatie ontvangen? Bijvoorbeeld schriftelijk, visueel of auditief – en in welke vorm: juridisch, technisch of juist in gewone, begrijpelijke taal?
- Kortom: Hoe ziet voor de ideale vorm van transparantie van algoritmen voor burgers eruit?*

8. Samenvatting adviezen herijking

De inhoud van het Actieplan:

1. Nadruk op open algoritmen, open standaarden en open source

Leg in de uitvraag naar nieuwe actiepunten meer nadruk op open algoritmen, open standaarden en open source. Besteed daarbij extra aandacht aan open data, omdat dit thema in de huidige planperiode onvoldoende tot ontwikkeling is gekomen. Nieuwe actiepunten dienen waar mogelijk aan te sluiten bij reeds bestaande initiatieven om versnippering te voorkomen en synergie te vergroten.

2. Samenhang in thematische clusters

Werk meer aan samenhang in thematische clusters. Daar waar verschillende gekozen thema's/onderwerpen elkaar raken en beïnvloeden is het opportuun meer de samenwerking te zoeken waarmee het uiteindelijke resultaat wint aan relevantie en bijdraagt aan een beter resultaat.

3. Bestuurlijke dimensies en technische dimensies

Geef invulling aan zowel de politiek bestuurlijke dimensies van open overheid als aan de technische dimensies van open overheid.

4. Maatschappelijke opgaven

Versterk de verbinding met maatschappelijke opgaven als bestaanszekerheid, klimaat en weerbaarheid.

5. Verbind maatschappelijke opgaven, beleidsopgaven en dimensies

Organiseer MSF-bijeenkomsten om te reflecteren op de wisselwerking tussen a) maatschappelijke opgaven, b) beleidsopgaven en c) bovengenoemde open overheidsdimensies. Dit helpt om het gehele speelveld met elkaar beter te doorgronden.

6. Inventariseer wat al gebeurt

Inventariseer open overheid initiatieven die lopen in Nederland en die in lijn zijn met de thema's van de OGP en benoem deze in het herijkte actieplan. Daarmee wordt een volledig beeld gegeven van open overheidsinitiatieven die spelen in Nederland buiten het actieplan om.

De ontwikkeling van het Actieplan

7. Organiseer meerdere consultatierondes met stakeholders

Dit krijgt vorm via de bevraging van actiehouders in het kader van de evaluatie, de uitvraag van nieuwe actiepunten van juli 2025 bij stakeholders en een MSF-bijeenkomst over de concept-evaluatie in het najaar van 2025 bedoeld voor feedback op het uiteindelijke advies van de coalitie aan PROO.

8. Zorg voor commitment van probleem eigenaren (vaak de beleidsdirecties)

In het voorjaar van 2025 zijn – in samenwerking met PROO – gesprekken met beleidsdirecties georganiseerd. Daarbij zijn beleidsvragen voor de herijking opgehaald. Doe een uitvraag voor nieuwe actiepunten en zorg voor betrokkenheid van de beleidsdirecties die werken aan een open overheid. De gesprekken die we hebben gevoerd zijn hier een uitwerking van.

9. Betrek meer actiehouders

Verbreed het actiehouderschap naar actiehouders buiten die nog niet eerder in beeld waren voor actiepunten.

10. Zoek nadrukkelijk de samenwerking met gemeenten

In gemeenten komen beleid en uitvoering samen en worden maatschappelijke opgaven concreet. Onderzocht dient te worden hoe een open overheid een oplossing kan zijn in maatschappelijke opgaven.

De uitvoering van de actiepunten

11. Organiseer een Community of Practice rond specifieke thema's

Een Community of Practice zorgt voor een meer intensieve kennisuitwisseling dan de tot nu toe georganiseerde MSF-bijeenkomsten. Daar bleef het tot nu toe vooral gericht op terugblikken, algemene informatie ophalen en informatie delen. De ervaring leert dus dat er meer nodig is om commitment en samenwerking structureel te bevorderen. Organiseer interactieve sessies zoals open spaces, tafelsessies en co-creatie workshops waarin deelnemers actief met elkaar werken aan thema's en dilemma's. Integreer monitoringmomenten in de Community of Practice, waarbij actiehouders gezamenlijk reflecteren op voortgang en ontwikkeling.

12. Zoek nadrukkelijk de samenwerking met gemeenten in de uitvoering

Uiteindelijk zal veel van het resultaat van de actiepunten impact hebben op de "voorkant van de overheid" gemeenten. Daarom is het aan te bevelen een actievere relatie op te zoeken met gemeenten in de uitvoering van de actiepunten.

13. Samenwerking met departementen

Zoek actief samenwerking met departementen die tot nu toe beperkt betrokken zijn bij open overheid, maar wel omvangrijke participatie- of transparantieprojecten uitvoeren. Denk aan het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat met het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Deze verbinding kan zorgen voor een grotere beleidsimpact van het actieplan.

Bijlagen

Beschouwing Actiepunten MCOIG